

TALOUSNEUVOSTO

17.8.2011

Kokousmuistio 3/2011

Aika 17.8.2011 klo 8.00–9.15

Paikka Valtioneuvoston juhlahuoneisto

Läsnä Katainen Jyrki, puheenjohtaja
Gustafsson Jukka
Häkämies Jyri
Ihalainen Lauri
Järventaus Jussi
Liikanen Erkki
Lyly Lauri
Marttila Juha
Mäenpää Mikko
Mäki-Lohiluoma Kari-Pekka
Penttilä Risto E.J.
Pukkinen Mikko
Räsänen Päivi
Urpilainen Jutta
Virkkunen Henna
Wallin Stefan
Hetemäki Martti (at)
Kaltio Maarit (at)
Nummikoski Velipekka (at)
Pekkarinen Jukka (s)
Sinko Pekka (s)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri avasi kokouksen klo 8.00. Hän totesi neuvoston tulleen nyt uuden lainsäädännön mukaisesti nimitetyksi koko hallituskaudeksi aiemmin kaksivuotiskauden sijaan. Pääministeri toivotti samalla uudet jäsenet tervetulleeksi mukaan talousneuvoston työhön. Erityisesti pantiin merkille Lauri Ihalaisen paluu neuvostoon parin vuoden tauon jälkeen, joskin tällä kertaa ”pöydän toiselle puolelle”. Järjestöpuolen edustajista ainoa uusi jäsen on puheenjohtaja Sture Fjäder. Pääministerin kutumina uusina asiantuntijoina työhön osallistuvat Veli-Pekka Nummikoski, Maarit Kaltio ja Jussi Kekkonen.

2 Neuvoston toimintatapa

Pääministeri totesi neuvoston ensisijaisen tehtävän olevan koota keskeiset talouteen ja talouspolitiikkaan ja sen toimeenpanoon vaikuttavat tahot yhteisiin keskusteluihin talouden kehityssuunnista ja talouspolitiikan linjauksista. Tämä korostaa keskustelun ja dialogin merkitystä kokouksissa. Keskustelevuotta on toivottu lisää myös jäseniltä aiemmin saadussa palautteessa. Koska käytettävissä oleva kokonaisaika on rajattu, voidaan keskustelua parhaiten edistää välttämällä pitkiä puheenvuoroja.

Jatkossa on syytä kiinnittää huomiota myös ajankohtaisen talouskehityksen seuraamiseen neuvoston kokouksissa. Ajankohtaisseurannan tarve korostuu nykyisen kaltaisissa epävarmoissa oloissa. Kokousaiheiden valinnassa tullaan jatkossakin ottamaan huomioon jäsenten taholta tulleet ehdotukset. Nämä painotukset huomioon ottaen neuvoston hyväksi havaitut toimintatavat säilyvät pääpiirteissään ennallaan.

3 Ajankohtainen taloustilanne

Erkki Liikanen loi katsauksen ajankohtaiseen taloustilanteeseen esityksessään, joka käsittelee rahoitusmarkkinoiden tilaa ja niillä esiintyvien häiriöiden mahdollista välittymistä reaalityöelouteen Suomessa ja kansainvälisesti. Kansainvälisesti osakkeiden kurssit ovat voimakkaassa laskussa pankkiosakkeiden vetämänä ja pankkiriskiltä suojautumisen hinta on korkealla. Korke-odotukset euroalueella ovat alentuneet samalla kun rahamarkkinoiden riskilisät ovat nousseet.

Suomalaispankkien likviditeetti ja vakavaraisuus ovat hyviä. Lyhyen juoksuajan rahaa on hyvin saatavilla eivätkä rahoituskustannukset ole merkittävästi nousseet. Pidemmän juoksuajan markkinarahoitusta pankit eivät juurikaan ole joutuneet hankkimaan. Sen sijaan yleisön talletukset pankeissa ovat lisääntyneet liittyen osittain talletuskorkoja koskevan kilpailun viriämiseen. Rahoituskustannusten nousun riski on kuitenkin kansainvälisen kehityksen myötä kasvanut myös Suomessa.

Rahoitusmarkkinoihin liittyvä epävarmuus heikentää reaalityöelouden näkymiä kansainvälisesti muun muassa rahoituksen hinnan nousun ja varautumiskäyttäytymisen kautta. Vaikutuksen syvyyttä ja kestoa ei kuitenkaan pystytä arvioimaan. Erona vuoden 2008 tilanteeseen on, että nyt pankkien taseet ovat ainakin jossain määrin paremmassa kunnossa. Toisaalta valtioiden kyky puuttua tarvittaessa peliin elvytyksen muodossa on selvästi rajoitetumpi.

Viimeaikainen kriisikehitys ei vielä juurikaan näy kotimaisen reaalityöelouden indikaattoreissa, lukuun ottamatta viennin kasvun pysähtymistä. Jonkinasteiset negatiiviset seuraukset ovat kuitenkin parhaassakin tapauksessa todennäköisiä ja toipuminen taantumasta vähintäänkin hidastuu. Välitön uhka kohdistuu tälläkin kertaa enemmän vientikysyntään kuin pankkien tilaan. Positiivista tässä suhteessa on, että Suomen viennin kannalta tärkeät maat eivät ole kriisin ytimessä (Saksa, Ruotsi, Venäjä). Negatiivista on, että työttömyys on selvästi vuoden 2008 tasoa korkeammalla ja hintakehitys on euroalueen keskiarvoa nopeampaa.

Valtiovarainministeri Jutta Urpilainen esitteli lyhyesti hallituksen keskeisiä linjauksia käynnistymässä olevan budjettivalmistelun alla. Lähtökohtana on Liikaseenkin esityksessä korostunut toimintaympäristöön liittyvä huomattava epävarmuus, joka edellyttää pikemminkin luottamuksen vahvistamista kuin paniikkiratkaisuja. Tästä syystä budjetti-esitys rakennetaan hallitusohjelmassa sovitun mukaisesti kattamaan tavoitellut 2,5 miljardin sopeutustoimet sekä rakenteelliset, julkisen talouden kestävyttä tukevat uudistukset.

Keskeisenä kysymyksenä on, miten pystytään tukemaan toisaalta ostovoimaa ja kotimaista kysyntää, toisaalta suomalaisten yritysten kilpailukykyä. Tämän palapelin ratkaisussa myös palkanmuodostus näyttelee merkittävää osaa. Siltä varalta, että tavoiteltuun velkasuhteen alenemiseen ei näillä keinoin päästä, hallitusohjelmaan on sisällytetty myös "vaihtoehto B", jossa meno- ja tulosopeutusta lisätään likimain samassa suhteessa. Tähän vaihtoehtoon palataan tarvittaessa myöhemmin.

4 Keskustelu

Alustuksien pohjalta käydyssä keskustelussa nousi esiin muun muassa seuraavia näkökohtia ja kysymyksiä:

Neuvoston toimintatapa

- On syytä pohtia olisiko jossain tilanteissa ja kysymyksissä tarpeen pyrkiä muodostamaan talousneuvoston yhteinen näkemys. Tämä edellyttäisi muutoksia nykyiseen työskentelytapaan.

Ajankohtainen taloustilanne

- On yllättävää, että pankkisijoitusten riskipreemiot ovat korkeammalla vuonna 2008, vaikka pankkien taseet ovat nyt periaatteessa paremmassa kunnossa.
- Suomen tilanne näyttää rahoitusmarkkinoiden osalta nyt varsin hyvältä. Toisaalta tiedetään kokemuksesta, että kriisin eskaloituessa kansainväliset sijoittajat pyrkivät ensimmäiseksi vetäytymään Suomen kaltaisilta reuna-alueilta.
- Mitkä tekijät ovat Suomen euroaluetta korkeamman inflaatiovauhdin taustalla? Inflaatio näyttää olevan osin kotoperäistä. Miten hintojen odotetaan kehittyvän jatkossa ja mitkä ovat keinot sen hillitsemiseksi?
- Tähän saakka varsin luottavaisena pysyneessä yrittäjäkunnassa on alkanut esiintyä lisääntyvää epävarmuutta tulevien näkymien suhteen. Tässä suhteessa luottamusta herättävien politiikkatoimien merkitys korostuu. Julkisten menojen ajoitusta on syytä harkita tarkkaan ja painottaa kasvua edistäviä keinoja.
- Kesäloma-aika hämärtää tämänhetkistä tilannekuvaa. Negatiivinen käänne voi tulla hyvin nopeasti ja yllättäen.
- Koska kasvunäkymät edelleen ovat kohtalaisen hyvät, hallitusohjelmaan sisältyvä julkisen talouden sopeuttamislinja on hyvä eikä lisäleikkauksille ole tarvetta. Nyt on pyrittävä ylläpitämään ostovoimaa ja kotimaista kysyntää ja luotava kasvun edellytyksiä jatkossa.
- Suunnitellut veronkorotukset tulisi tilanne huomioon ottaen tehdä takapainotteisesti ja välttää muutoinkin vaikeuttamasta yritysten asemaa.
- Kuntien menopaineet pakottavat ne joka tapauksessa velkaantumaan ja nostamaan veroja.
- Olisi tarpeen pohtia kuinka pitkälle menevää talouspolitiikan koordinaatio euromaiden välille halutaan sekä miten Suomen tulisi suhtautua mm. liittokansleri Merkelin ja presidentti Sarkozyn tuoreeseen aloitteeseen, jossa komissio vaikuttaisi jääneen taka-alalle.
- Luottamuksen vahvistamiseksi olisi hyvä kommunikoida yksityiskohtaisemmin myös "vaihtoehto B:n" sisältö siltä varalta, että siihen joudutaan turvautumaan. Mitkä ovat käytettävissä olevat keinot, jos kriisi eskaloituu ja elvytysvaraa ei ole?

Vastauspuheenvuorossaan Erkki Liikanen totesi, että korkeiden riskilisien takana on ainakin osittain tietoisuus siitä, että valtioiden mahdollisuudet tukea pankkeja kriisin eskaloituessa ovat nyt heikommat kuin vuonna 2008. Suomen rahoitusmarkkinoiden kehitykseen tilaan saattaa vaikuttaa se, että pienen koon takia likviditeetti vaihtelee niillä herkemmin kuin esimerkiksi Saksassa. Suomen korkean inflaation taustalla ovat osittain muutaman vuoden takaiset tuottavuuskehityksen ylittäneet palkankorotukset esimerkiksi palvelualoilla. Myös välillisten verojen korotusten vaikutukset näkyvät alkuvuoden korkeissa inflaatioluvuissa. Tärkeää on, että tuontiperäistä hintojen nousua ei pidä kompensoida palkankorotuksilla, jolloin seurauksena on inflatorinen hinta-palkka-kierre.

Tämän estämiseksi osin olisi viisasta ankkuroida palkkakehitys avoimen sektorin palkanmaksuvaraan, kuten muun muassa Ruotsissa on tehty. Liikanen piti hyvänä sitä, että hallitusohjelman linjaukset ovat ehdollisia talouskehitykselle ja sisältävät "perälaudan" heikomman kehityksen varalta.

Pääministeri totesi päättäväisyyden ja totuuden puhumisen olevan parhaita eväitä luottamuksen vahvistamisessa. Edellinen kriisi osoitti, että parhaiten selvisivät ne maat, joissa johtajat antoivat julkisuuteen totuudenmukaisia arvioita – ei uhkailua eikä silotte-
lua. Merkelin ja Sarkozyn "paketissa" positiivista on ainakin se, että ratkaisuja pyritään hakemaan ensisijaisesti jäsenmaiden itsensä tekemistä ratkaisuista asettamalla esimerkiksi budjetin tasapainottamisvelvoite. Kriisin myötä on korostunut uhka, että ad hoc-ratkaisujen myötä sääntöperustainen päätöksentekomenettely sivuutetaan, komission asema heikkenee ja suurten jäsenmaiden asema korostuu. Tällainen kehitys ei ole pienten maiden etujen mukaista.

5 Kokouksen päättäminen

Seuraava kokous pidetään keskiviikkona 14.9.2011 klo 8.00 Säätytalolla. Aiheena on "Vuoden 2012 talousarvioesitys". Pääministeri päätti kokouksen klo 9.00.

Jukka Pekkarinen
sihteeristön päällikkö